

УДК 637.13

Колос О.М., асистент ©*Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З.Гжицького*

ПЕРЕДУМОВИ ТА ЧИННИКИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ

В статті визначено основні передумови та чинники економічної безпеки молокопереробних підприємств, що визначають розвиток молокопродуктового підкомплексу АПК.

Ключові слова: *молокопродуктовий підкомплекс, виробник молока, молокопереробне підприємство, сировинна база.*

Постановка проблеми. Одною із основних причин кризи АПК є роз'єднаність товаровиробників різних галузей, обумовлена розбіжністю їх економічних інтересів і руйнуванням колишніх механізмів регулювання міжгалузевих зв'язків без рівнозначної заміни. В молокопродуктовому підкомплексі ситуація відрізняється специфікою молочної сировини, що потребує швидкої реалізації, чіткого та строгого підходу щодо дотримання технологій і санітарних норм.

Дезінтеграція викликає негативні наслідки на всіх ступенях агропромислового виробництва. У молочній промисловості основною проблемою є дефіцит сировини, що викликаний скороченням сировини ресурсів, як в цілому по країні, так і в досліджуваній нами Тернопільській області. Тобто проблема системна, тому її вирішення потребує комплексного підходу з боку уряду та відповідних наукових центрів НААНУ.

У 2011 році було відмінено стару систему дотацій на 1 кг молока за рахунок ПДВ, що поставило переробні підприємства практично на межу рентабельності. Втративши можливість використовувати кошти ПДВ закупаючи сировину, потерпаючи від її браку і зростання цін, не маючи змоги підвищувати ціну на свою продукцію (з огляду на зубожіння споживачів) молокопереробники трималися за рахунок скорочення своїх прибутків. Наприкінці 2011 року було ухвалено закон № 4268-VI "Про внесення змін до Податкового кодексу України стосовно підтримки сільгоспвиробників", який називають поверненням до попередньої системи дотування [1, с. 24].

Аналіз останніх досліджень. У працях вітчизняних вчених-аграрників все більше уваги приділяється молочної галузі, що підтверджує актуальність продовження досліджень, а також вагому роль у забезпеченні продовольчої безпеки держави. Серед останніх варто виділити праці Березівського П.С., Васильчак С.В., Божидарніка Т.В., Клебанової Т.С., Ніколаєва І.В.,

Пархомця М.К., Хайлук С.О., Шибаніної О.В та зарубіжних вчених: Стерлігова Б.І., Заздравних А.В., Богданова С.М.

Мета статті полягає у виявленні передумов та чинників економічної безпеки молокопереробних підприємств на сучасному етапі, що дасть можливість підвищити їх конкурентоздатність.

Виклад основного матеріалу. У 2011 році поголів'я корів й надалі скорочувалось. Згідно з інформацією Державної служби статистики, на кінець 2010 року корів було 2736,5 тис., а на 1 січня 2012 року, за попередніми даними, – 2631 тис. Скорочувались і обсяги надоєного молока – за попереднім підсумком 2011 року – 11093,5 тис. тонн, тобто 98,6% від надоєного у 2010 році. Частка виробленого молока у господарствах населення та сільськогосподарських підприємствах залишилася такою ж як і в останні роки відповідно 80% та 20% (рис.1). Чисельність поголів'я корів у Тернопільській області у 2010 році порівняно з 1995 роком скоротилось на 61%, тоді як в цілому по Україні – на 66% (таблиця 1).

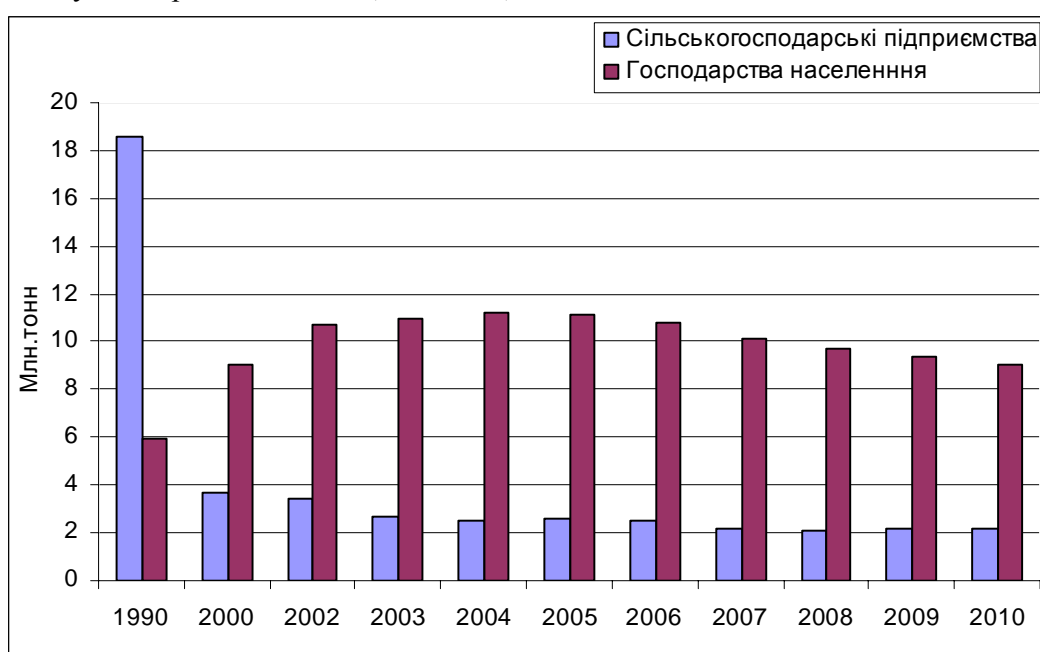

Рис.1. Динаміка виробництва молока в Україні (за типами господарств) [1, с.22]

Через брак сировини молокопереробники були змушені розширювати застосування специфічних технологій, які передбачають використання молокозамісних компонентів, оскільки, як і в попередні роки, дефіцит сировини зумовлював простої молокопереробних підприємств по кілька місяців на рік, а то й повне їх закриття. Чимало підприємств були змушені збільшити частку молока від населення у загальному обсязі прийнятого молока на переробку. Слід відмітити, що кількість реально діючих молокопереробних підприємств

скоротилася, за оцінками експертів, приблизно до 200, хоча для звітування у 2012 році зареєстровано 289. Тому коли спостерігається дефіцит сировини, говорити про її якість не доводиться [1, с.20].

Таблиця 1

Чисельність поголів'я корів в усіх категоріях господарств станом на кінець року [2], тис.голів

	Роки							2010р/ 1995р.%
	1995	2000	2006	2007	2008	2009	2010	
Тернопільська область	283,61	193,47	141,48	132,36	120,33	116,14	111,93	39
Україна	7531	4958	3347	3096	2856	2737	2631	34

На нашу думку, за сучасного стану молокопродуктового підкомплексу економічна безпека молокопереробного підприємства – це стан захищеності від зовнішніх і внутрішніх загроз, при якому молокопереробні підприємства сприяючи розвитку сільськогосподарських формувань (сільськогосподарських обслуговуючих та виробничих кооперативів) на принципах взаємовигоди можуть налагодити створення єдиної мережі "сільгоспвиробник – переробник – торговельне підприємство".

Передумовами економічної безпеки молокопереробних підприємств є:

- поступове збільшення числа великих виробників, зростання продуктивності молочного стада;
- поява цілого ряду нових проектів з будівництва сучасних тваринницьких комплексів;
- збільшення частки молока вищого сорту в останні роки та зростання якісної сировини від господарств населення (через створення молочних кооперативів);
- зростання рентабельності молочного тваринництва в Україні;
- заяви уряду щодо серйозної фінансової підтримки молочного тваринництва;
- великі міжнародні компанії, що працюють в молокопереробці країни, роблять самостійні кроки для розвитку своєї сировинної бази.

Виходячи з цього, доцільно охарактеризувати чинники економічної безпеки молокопереробних підприємств:

- спад виробництва молока в Україні майже в 2,2 раза до 11,25 млн. т в 2010 р (у 1990 році вироблялося понад 24,5 млн. т молока на рік);
- уряд поки що не запровадив дієвих механізмів щодо припинення спаду виробництва молока;
- дефіцит молока сприяє швидкому збільшенню випуску молокопродуктів з використанням немолочних інгредієнтів;
- в Україні налічується майже 4 тис. сільгоспідприємств, які виробляють молоко, але половина з них дуже дрібні і містять не більше 50 корів;

- низький показник товарності молока (42,1% у 2010 році проти 73,6% у 1990 році від загального виробництва молока в Україні);
- за останні два роки у літній період відзначається нетипово раннє, характерне зазвичай для осені, різке підвищення закупівельних цін;
- відсутність єдиного об'єднання між виробниками та переробниками молока призводить до низької активності при відстоюванні всієї молочної галузі (як приклад – “сирна“ війна з Росією лютий-квітень 2012 року);
- невизначеність ситуації з землею, невирішені питання фінансового забезпечення, загальний соціально-економічний занепад села [3].

Висновки. В цілому галузь має досить великий потенціал для успішного розвитку в перспективі, враховуючи обмеженість якісної сировини в країні, високі ціни на неї і збільшення попиту на молочні продукти на світових ринках. Але для цього, в першу чергу, потрібно докласти зусиль для поліпшення інвестиційної привабливості. У цьому основну роль має відіграти грамотна, виважена, далекоглядна політика держави щодо підтримки молочного тваринництва України. Якщо інвестори побачать у напрямку справжній бізнес, то країна отримає хороший шанс не тільки позбутися від сировинного дефіциту в молочній промисловості, а й років через п'ять повернути собі ім'я великого світового експортера молокопродуктів [3].

Література

1. Антоненко Т. Молокопереробка року 2011- го / Всеукраїнський журнал “Молоко і ферма“ №1 (08), лютий 2012 р.
2. Дані Головного управління статистики у Тернопільській області / управління статистики сільського господарства та навколишнього середовища.
3. Інтернет-ресурс: <http://www.infagro.com.ua/ru/Product/Yes/26/>

Summary

O.Kolos, assistant

Lviv national university of veterinary sciences and biotechnologie named after

S.Z. Gzhytskyj

BACKGROUND AND FACTORS OF ECONOMIC SECURITY MILK

BUSINESS

In the article the main preconditions and factors of economic security milk business, which determine the development of dairy production agriculture.

Рецензент – д.е.н., професор Васильчак С.В.